

VI JORNADES D'ARQUEOLOGIA DE LES ILLES BALEARS

FORMENTERA

(26 A 28 DE SETEMBRE DE 2014)

SUMARI

LOS ENTERRAMIENTOS PROTOHISTÓRICOS EN CAL DE LAS ISLAS BALEARES: CREMACIÓN O INHUMACIÓN?.....	15	¿QUÉ ALTURA TENÍA LA TAULA DE TORRE D'EN GALMÉS? Vicente Ibáñez Orts	101
Mark Van Strydonck, Louise Decq, Tess Van den Brande, Mathieu Boudin, Damià Ramis, Herlinde Borms, Guy De Mulder		ES ROSSELLS: AHIR I AVUI.....	109
EVOLUCIÓ DE LES COMUNITATS PREHISTÒRIQUES I PROTOHISTÒRIQUES I TRANSFORMACIÓ DEL PAISATGE AL NORD-EST DE L'ILLA DE MALLORCA. PROJECTE D'ESTUDI I RESULTATS PRELIMINARS.....	23	Bartomeu Salvà Simonet, Christoph Rhinne, Dario Weiss, Paloma Salvador, Alejandra Galmés, Javier Rivas, Xisco Bergas, Rafel Font, Celia González, Marion Déppez.	
Jordi Hernández-Gasch, Marc Llobera, Antoni Puig Palerm		ANÁLISIS DE ELEMENTOS DECORATIVOS EN CERÁMICAS POSTALAYÓTICAS DE MALLORCA.....	119
MENORCA TALAIÒTICA. CANDIDATA A PATRIMONI MUNDIAL.....	35	Dario Weiss, Daniel Albero Santacreu	
Joana Gual, Simon Gornés		SOBRE UN POSIBLE SANTUARIO CON ELEMENTOS FENICIOS EN EL CENTRO GEOGRÁFICO DE MENORCA: MONTE TORO.....	129
LA COVA DES FUM (LA MOLA, FORMENTERA). DEL DESCOBRIMENT A LA INDIFERÈNCIA: INVESTIGACIONS A UN JACIMENT OBLIDAT.....	43	Joan C. de Nicolás Mascaró	
Ricard Marlasca, Josep M ^a López Garí		EL YACIMIENTO PÚNICO-EBUSITANO DE SA GALERA (CAN PASTILLA – PALMA).....	141
RESULTATS PRELIMINARS DE LA INTERVENCIÓ A L'ESPAI ENTORN DEL TALAIOT QUADRAT DE S'HOSPITALET VELL (MANACOR, MALLORCA).....	53	Ramón Martín Gordón, Jorge Argüello Menéndez, Silvia Jovani Martín	
Magdalena Salas, Damià Ramis		POZO Y JARRA FUNERARIA EN EL ISLOTE DE SA GALERA (CAN PASTILLA – PALMA).....	153
ANÁLISIS DE DISTRIBUCIÓN ESPACIAL DE LA CERÁMICA DEPOSITADA EN EL ÁMBITO FUNERARIO DEL TURRIFORME ESCALONADO DE SON FERRER (s.VI a.C.).....	63	Ramón Martín Gordón, Jorge Argüello Menéndez	
Manuel Calvo Trias, Jaume García Rosselló, Daniel Albero Santacreu		ESTUDIO GEOARQUEOLÓGICO DEL YACIMIENTO DE NA GALERA (MALLORCA-ESPAÑA).....	161
APROXIMACIÓN A LA EXPLOTACIÓN DE LOS RECURSOS VEGETALES EN CAP DE BARBARIA II: RESULTADOS PRELIMINARES.....	73	Mercedes Alvarez Jurado-Figueroa, Pedro A. Robledo Ardila, Agustín Fernández Martínez, Carlos Alvarez Jurado-Figueroa	
López-Dóriga, I., Picornell, Ll., Camarós, E., Cueto, M., Teira, L., Sureda, P.		TROBALLA DE MINERAL D'ARSÈNIC AL JACIMENT INDÍGENA DEL TURÓ DE LES ABELLES (SANTA PONÇA, CALVIÀ, MALLORCA).....	169
ELS INICIS DE LA METAL·LURGIA A LES ILLES BALEARS: EINES, OBJECTES O MAGIA?.....	81	Joan Camps Coll (†), Antoni Vallespir Bonet	
Salvà Simonet Bartomeu		UNA FOSSA D'INHUMACIÓ ARCAICA A LA NECRÓPOLIS DEL PUIG DES MOLINS (EIVISSA).....	175
Jordi H. Fernández, Ana Mezquida, Benjamí Costa		CULTURAS ARQUITECTÓNICAS PÚNICAS. MENORCA COMO LABORATORIO DE ANÁLISIS.....	185
LES EXCAVACIONS ARQUEOLÒGIQUES AL PATI DAVANTER DEL CERCLE 7 DE TORRE D'EN GALMÉS (MENORCA).....	91	Fernando Prados Martínez, Helena Jiménez Vialás, Joan C. de Nicolás Mascaró, José Javier Martínez García, Octavio Torres Gomariz	
Martí Carbonell, Borja Corral, Antoni Ferrer, Carmen Lara, Joaquin Pons, Irene Riudavets, Carlos de Salort.			

MATERIALS ROMANS DES VELAR DES CUÏTOR (SENCELLES, MALLORCA). RESULTATS D'UNA EXCAVACIÓ PREVENTIVA.....	193	NOVES ACTUACIONS ARQUEOLÒGIQUES AL PORT DE PORTO CRISTO. RESULTATS DE LA CAMPANYA DE PROSPECCIÓ I SONDEJOS SUBAQUÀTICS DEL 2012.....	295
Josep Avellà Lliteras		Sebastià Munar, Albert Martín, Mateu Riera Rullan, Joan Santolària	
COMERCIO DE VINO TARRACONENSE EN MENORCA. NUEVAS APORTACIONES DE LA EPIGRAFÍA ANFÓRICA.....	203	LA CRISIS DEL SIGLO III Y LAS ISLAS BALEARES.....	303
Joan Carles De Nicolás, Piero Berni, Élise Marlière, Josep Torres Costa		Isabel Busquets Porcel, José Miguel Rosselló Esteve	
MATERIALES Y NIVELES DE ÉPOCA ANTIGUA DE LA INTERVENCIÓN ARQUEOLÓGICA REALIZADA EN LA CASA DE CULTURA, CALLE RAMON LLULL Nº 3 DE PALMA (ISLA DE MALLORCA).....	215	LOS OFICIALES BIZANTINOS EN LAS ISLAS.....	309
María José Rivas Antequera, Mateu Riera Rullan, Damià Ramis Bernad		José Miguel Rosselló Esteve	
PRIMERA APROXIMACIÓ A LA CERÀMICA DE LA VIL·LA ROMANA DE SON SARD (SON SERVERA-MALLORCA).....	225	EL VIDRIO DE ÈPOCA ANDALUSÍ: PROBLEMÀTICA Y BASES PARA SU ESTUDIO EN LAS BALEARS.....	313
Mateu Riera Rullan, Beatriz Palomar Puebla, Francisca Cardona López, Sebastià Munar Llabrés		Miquel Àngel Capellà Galmés, M. Magdalena Riera Frau	
UNA APROXIMACIÓ A LA PRAXIS FUNERARIA EN LA EBUSUS DE LOS SIGLOS II A VIII A PARTIR DEL YACIMIENTO DE VÍA PÚNICA 34 Y JOAN PLANELLS 3.....	235	SETTLEMENT OF IBIZA, SPAIN: FROM ROME TO ISLAM – THE BIOLOGICAL EVIDENCE FROM THE DENTITION.....	323
Glenda Graziani, Juan José Marí Casanova, Maria Llinàs		Girdwood, L.K.; Langstaff, H.; Kranioti, E.F. - The University of Edinburgh	
REIVINDICACIÓN DE LOS ANTIGUOS GRABADOS DE LOS HIPIGEOS PREHISTÓRICOS DE MENORCA: DIODORUS, BONITAS, HONORIUS Y LA CUEVA DE LAS CABEZAS DE TORO.....	249	UNA INSCRIPCIÓN ÁRABE SOBRE EL ASA DE UN ÁNFORA TARDOANTIGUA HALLADA EN FORMENTERA.....	331
Joan C.de Nicolás Mascaró, Vicente Ibáñez Orts, Pere Arnau, Mónica Zubillaga.		Antoni Ferrer Abárzuza, Glenda Graziani, Virgilio Martínez Enamorado.	
NOVETATS I REVISIONS DE INSCRIPCIONS ROMANES DE LES ILES BALEARS.....	261	PRIMERS RESULTATS DE L'ACTUACIÓ ARQUEOLÒGICA SUBAQUÀTICA PREVENTIVA SUBSIDIÀRIA DEL PROJECTE DE DRAGAT A LA ZONA PRÓXIMA A LA BASE NAVAL I COS NOU DEL PORT DE MAÓ.....	343
Marc Mayer		Sebastià Munar, Joan Santolària, Montserrat Anglada	
GLI SPECCHIETTI PLUMBEI DELLE ISOLE BALEARI.....	265	PROYECTO ARQUEOLÓGICO EN ISLA DEL REY.....	351
Giulia Baratta		Amalia Pérez-Juez, Ricardo Elia, Paul Goldberg, Alexander Smith	
CRANIAL VARIATION OF THE IBIZAN POPULATIONS.....	273	RESULTATS DEL SEGUIMENT I DE L'EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA D'URGÈNCIA PORTATS A TERME A L'ESGLÈSIA DE SANTA MAIA DE MAÓ.....	361
Elena F. Kranioti, Julieta G. García-Donas, Helen Langstaff. Edinburgh Unit for Forensic Anthropology, SHCA, University of Edinburgh		Antoni Ferrer Rotger, Montserrat Anglada Fontestad	
VÍA PÚNICA 34 AND JOAN PLANELLS: DEMOGRAPHIC STUDY OF TWO CEMETERY POPULATIONS FROM IBIZA.....	285	ELS AMICS DELS CLOSSOS DE CAN GAIÀ, UNA VESSANT SOCIAL EN LA PROTECCIÓ I DIFUSIÓ DEL PATRIMONI.....	369
Julieta G. García-Donas		Miquel Àngel Vicens i Siquier, Pere Bennàssar Bennàssar, Bartomeu Salvà i Simonet	
		PROPUESTA METODOLÓGICA PARA EL ESTUDIO DE MARCAS DE CANTERO A PARTIR DE LA INVESTIGACIÓN EN EL BALUARD DEL PRINCEP (PALMA, MALLORCA).....	377
		Antonia Martínez Ortega	

APROXIMACIÓ A LES ESTRATÈGIES DE CATALOGACIÓ D'ELEMENTS PATRIMONIALS ARQUEOLÒGICS A MALLORCA.....	385
Raquel Barceló Expósito	
LA CONSERVACIÓ PREVENTIVA DE BÉNS MOBLES EN INTERVENCIOS ARQUEOLÒGIQUES TERRESTRES. PRIMERS AUXILIS.....	391
Laia Fernández Berengué. Helena Jiménez Barrero	
PRIMERS TASQUES DE CONSOLIDACIÓ AL POBLAT DE CAP DE BARBARIA II (FORMENTERA). LES ACTUACIONS A L'ÀMBIT 9.....	399
Sureda, P., Camarós, E., Cueto, M., Teira, L., Munar, M., Burgaya, B. University of Edinburgh	
INTERVENCIONES DE CONSERVACIÓN Y RESTAURACIÓN EN EL YACIMIENTO DEL ISLOTE DE SA GALERA.....	405
Silvia Jovani Martin	

ELS AMICS DELS CLOSOS DE CAN GAIÀ, UNA VESSANT SOCIAL EN LA PROTECCIÓ I DIFUSIÓ DEL PATRIMONI

Miquel Àngel Vicens i Siquier
Bartomeu Salvà Simonet
Pere Bennàssar Bennàssar
Associació d'Amics dels Closos de Can Gaià
amicsclosos@gmail.com

RESUM:

Entre l'estiu i la tardor de 2008, a Felanitx, es cristal·litzà un moviment social, l'Associació d'Amics dels Closos de can Gaià. Una associació cultural que té com a un dels seus objectius principals afavorir el coneixement, difusió, protecció i posada en valor del Patrimoni Històric i Cultural de Felanitx, amb una especial atenció al jaciment dels Closos de Can Gaià.

En el present escrit s'exposa com va sorgir citada associació, els principis que la regeixen i les activitats i tantes que realitza, així com els principals reptes de futur.

PARAULES CLAU:

Amics dels Closos, Closos de Can Gaià, protecció i difusió del patrimoni, vessant social.

ELS INICIS

El projecte de dragat d'una part de Portocolom, en concret Sa Bassa Nova, que aparegué a finals del 2004 va suscitar una important oposició local. Els principals motius d'aquella oposició foren les repercussions ambientals que el dragat podria ocasionar i que no es tingueren en consideració les restes arqueològiques que hi eren presents. Gràcies a la insistència dels autors de la present comunicació (UH, 16/01/05) i d'una cada cop més nombrosa societat civil felanitxera el projecte es modificà i inclogué un control arqueològic. Control que donà lloc a una sèrie de descobriments que situarien Portocolom dins la xarxa de navegació i contactes comercials del Mediterrani prehistòric i antic. (Salvà, B. 2007; Riera, M i Martín, A.

2007; Riera, M i Martín, A. 2009-2010). Una conseqüència extreta de tot aquell moviment, al menys per part dels signants de l'article, va ser la constatació de la força que pot tenir un moviment social si es troba dirigit cap a un objectiu concret, tangible i proper. Durant els anys que seguiren, s'intentà organitzar un grup d'opinió o de defensa del Patrimoni, però no acabà de quallar.

L'any 2008 l'Equip Closos i la gent més propera a aquest projecte, començà a ser conscient de què, malgrat la important tasca científica que es duia a terme, la vessant de difusió podia millorar i presentava dificultats de gestió. En aquest sentit, a l'agost del 2008, en plena campanya d'excavació, l'Equip Closos organitzà una Taula Rodona, moderada per Pere Estelrich, sota el títol "Què hem de fer amb els closos?", on si convidà a representats de partits polítics, comunitat educativa, associacions de veïnats, hotelers, així com un membre de l'Associació d'Amics del Museu Marítim de Mallorca.

Es debaté sobre les necessitats i mancances que tenien els arqueòlegs responsables de l'excavació als Closos, de les oportunitats que podria ocasionar un jaciment com el dels Closos si gaudís d'un museu – centre d'interpretació o d'un equip d'investigació dedicat a ell tot l'any. Quan ja es donava per acabada la Taula Rodona, el moderador suggerí la possibilitat de crear una associació o un grup d'Amics del jaciment. Aquella idea va ser acollida de forma molt positiva entre els ponents i públic assistent, i allà mateix ja es va començar a gestar el que serien els Amics dels Closos.

A finals d'estiu i principis de tardor s'inicià la redacció dels estatus i totes les gestions burocràtiques per constituir-se com a associació. Al novembre es formà una Junta Constituent i es presentà públicament. Al desembre se celebrà la primera Assemblea General.

S'ha de tenir en compte que, a Felanitx, hi havia, i encara hi ha, un vertader sentiment d'interès per als Closos. La presència de felanitxers com a voluntaris en les excavacions (Formés J, *et al.*, 2005), l'assistència als tallers per a nins (Valenzuela L, *et al.*, 2010) o l'èxit de convocatòria de les xerrades o conferències dels seus investigadors, en donaven testimoni. Per tot això, Closos segurament va ser la millor excusa, però ja des del principi es va insistir que malgrat la denominació fos d'Amics del Closos de Can Gaià, seria absurd pensar que aquesta associació tant sols treballés per al citat jaciment. La intenció fou que tot el patrimoni històric i cultural de Felanitx tingués el respecte i la consideració que es mereix.

OBJECTIUS

L'Associació es plantejà com a una eina per assolir una sèrie d'objectius i per ser un motor d'impuls al Projecte Closos. Així es marcaren grans línies que es plasmaron als seus estatus en quatre grans objectius:

1- El coneixement, difusió, protecció i posada en valor de jaciment dels Closos de Can Gaià.

2- Ampliar aquest objecte a la resta del Patrimoni històric – cultural de Felanitx, amb especial incidència a les restes arqueològiques.

3- Ajudar dins les possibilitats de l'Associació, material, personal i econòmicament a l'excavació dels Closos.

4- Aconseguir la compra de tota l'àrea del jaciment per part de les administracions públiques, a més de la futura creació d'un Museu del jaciment.

Per poder satisfer aquests objectius, l'Associació promourà:

a) L'organització de conferències, visites, excursions, tallers i actes culturals diversos sobre els Closos o sobre el Patrimoni històric – cultural de Felanitx.

b) L'organització o patrocini de cursos, seminaris, jornades i congressos de caràcter científic.

c) Organització d'actes populars per promocionar o reivindicar els Closos o el Patrimoni històric i cultural.

d) Patrocinar, encomanar o realitzar estudis o treballs de caràcter científic, recuperació del Patrimoni i intervencions arqueològiques.

SOCIS I SIMPATITZATS

A l'hora de redactar el present escrit (setembre de 2014) en la base de dades de l'associació hi ha presents 152 socis. La majoria de socis s'hi feren durant els primers mesos. La xifra de 100 socis arribà a l'agost del 2009, els 125 a l'agost del 2010 i els 140 al setembre de 2012 i de 150 a l'octubre del 2013.

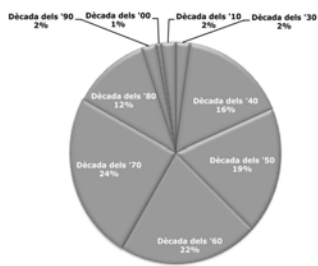
Els estatus permeten que qualsevol entitat pugui associar-se, per aquest motiu hi ha 4 persones jurídiques (dos bars-restaurants, un bufet d'advocats i una fundació) i les restants 148 són persones físiques. No es tenen totes les dades de tots els socis, però dels que es disposa es pot afirmar que, el lloc de residència de la majoria dels socis és Felanitx, seguit de Portocolom i Ciutat de Mallorca, encara que hi ha socis de S'Horta, Cas Concos o Son Negre (Com Portocolom, altres nuclis de població o llogarets del municipi de Felanitx), 6 socis no resideixen a Mallorca (Figura 1). El soci de més edat va néixer al febrer del 1932 i el més jove al juliol del 2012. Agrupats per edats, un 24% dels socis han nascut en la dècada dels 70, seguida per la dels 60. Malgrat tot, l'any de naixement més comú entre els socis és l'any 1949, amb 9 socis en total.

Pel que fa als simpatitzants no hi ha dades, però una manera d'aproximar-s'hi podria ser la llista de distribució de correu electrònic, així com seguidors del Facebook o Twitter. A la llista de correus, consten 175 correus, sabent el que es disposen de 125 correus electrònics de socis, s'infereix uns 50 simpatitzants.

El Facebook va ser una eina de comunicació utilitzada des dels inicis de l'Associació (també pot ser una eina inferir els simpatitzants (seguidors), a hores d'ara, hi ha 354 seguidors, la majoria de Mallorca, però també d'altres llocs de l'estat o de l'estranger. El Twitter és una eina que s'utilitza des de fa poc, malgrat tot, hi ha 23 seguidors.

Els Amics dels Closos tenen la figura de Soci d'Honor, aquesta distinció és concedida de manera excepcional i justificada per l'Assemblea General a proposta de la Junta Directiva i s'adreça a aquelles persones o institucions que s'han destacat per la defensa, protecció, coneixement o difusió del patrimoni. Així com el seu suport al Projecte Arqueològic de Closos.

Lloc de Residència	Número de socis
Felanitx	65
Portocolom (Felanitx)	38
Ciutat de Mallorca	21
Can Pastilla, Manacor, Pina, Porreres, S'Horta (Felanitx), Sencelles	2
Barcelona, Cala Murada, Cas Concos (Felanitx), Colònia de Sant Jordi, Kiel (Alemanya), Madrid, Montuiri, Pego (Alacant), Sevilla, Son Macià (Manacor), Son Negre (Felanitx), València	1

L'Assemblea General de 2009 va proclamar 4 Socis d'Honor i la del 2002 un més. Aquests són:

- Pere Xamena i Fiol: Historiador autodidacta, investigador i divulgador de la història local i de Mallorca. Ha tingut les portes obertes a qualsevol historiador, estudiant o persona interessada en la història o la cultura.
- Gabriel Català Amegual: Hotelier (Hotel Cala Marçal - Portocolom). L'Hotel Cala Marçal manté, des dels inicis de les campanyes dels Closos, una molt important tasca de mecenatge i de suport logístic.
- Cristòfol Bennàssar i Vadell: Arquitecte. Un dels principals responsables de la conservació del jaciment en èpoques recents, la seva intervenció va impedir que es destruís una bona part del jaciment abans de l'engegada del Projecte Closos. Va proporcionar una ajuda molt valuosa en les primeres campanyes arqueològiques.
- Bartomeu Salvà i Simonet: Historiador. Preparà i engegà el Projecte Closos. Dirigeix l'excavació dels Closos de Can Gaià des dels seus inicis.
- Ramon Rosselló i Vaquer: Historiador autodidacta, investigador i divulgador de la història local i de Mallorca, especialment de l'època medieval.

ACTIVITATS

Des dels inicis de l'associació s'ha tingut la intenció de mantenir un ritme constant en les nostres activitats, es marcà l'objectiu de realitzar almenys una conferència, sortida o taller cada mes, deixant un mes a finals d'estiu sense cap activitat. Així s'han realitzat fins ara (setembre de 2014): 31 sortides,

26 conferències, 7 tallers, 5 sopars històrics i 5 participacions a la Fira del Pebre Bord (Figura 2). Amés, hem tingut una participació molt activa en les dues Jornades de recreació prehistòrica al voltant del Jaciment dels Closos, un cicle de cinema i hem engegat dues campanyes de recollida de signatures. Una a favor de l'adquisició del Castell de Santueri per part de les administracions públiques i un a favor de què l'Ajuntament de Felanitx proclami a Guillem Sagrera com a Fill Predilecte.

Un dels actes lúdics anuals, però a l'hora intensos, és la organització de la Festa de recreació històrica, que es ve celebrant cada any a l'estiu amb la intenció de donar a conèixer els diferents pobles o cultures que han dominat Mallorca o Les Illes, així com gaudir de les seves menges.

L'acte comença amb una conferència o una altra activitat per emmarcar el moment històric i donar a conèixer aquella època o cultura, o aprofundir en un aspecte destacat d'aquesta. Després continua amb un sopar amb receptes originals o bé interpretació del que podien menjar. Així fins ara, s'han organitzat 5 festes – sopar, amb la Festa Naviforme, el Sopar Tala-iòtic, la Nit Romana, el Vespre Vandal, la Nit Bizantina i la Nit Musulmana.

A principi del curs 2012-2013 un dels fills conductors de les activitats fou aconseguir el reconeixement social i institucional que Guillem Sagrera, en l'opinió dels membres de la Junta es mereixia. Per això es programà una sèrie de sortides i conferències per donar a conèixer, amés s'inicià una recollida de signatures com a suport a la iniciativa de proposar a l'Ajuntament de Felanitx, que el proclamàs Fill Predilecte. L'entrega de signatures es realitzà al desembre de 2013 i a l'estiu del 2014 el Ple de l'Ajuntament l'anomenà Fil Predilecte.

Durant el curs 2013-2014 es varen engegar dos projectes, la intenció dels quals es vol que sigui de llarg recorregut. En primer lloc la reedició de les Jornades d'Estudis Locals. L'any 2000, dins dels actes commemoratius dels 700 anys de la fundació de la Vila de Felanitx es varen realitzar les I Jornades, dos anys més tard es realitzarien les segones, així més de 10 anys després de la seva edició i davant la certesa que l'Ajuntament de Felanitx, per iniciativa pròpia, no tenia la intenció de fer-ne una tercera edició l'associació es posà al capdavant en la seva organització.

2009	
Sortides	Conferències
Sa Mola	Felanitx i els felanitxers al llarg de la història (Bartomeu Salvà)
Jardins del Calvari - Puig des Call	Vatuedell, no tot són pedres! Prehistòria a les Balears (David Jalajoyas)
Els Rossells	Primers resultats sobre les troballes en la reforma de la Sala de Felanitx (Magdalena Sastre i Jaume Deià)
Sa Molla II	Introducció a la toponímia de les Balears: el cas de la costa de Felanitx (Cosme Aguiló)
	Gastronomia a l'època de les navetes (Biel Servera, Lua Valenzuela, Jerònia M. Pont i Pep Pallicer)
	La Cova del Pas de Menorca. 3000 anys de secrets (Joan Fornés)
Talles, Cicles i altres actes	
Sopar de recreació històrica: "Sopar de les Navetes"	
Estant a la Fira del Pebre Bord	

2010	
Sortides	Conferències
Can Roig Nou - Can Maiol	Evolució urbana a Felanitx (Pere Xamena)
El Centre històric de Felanitx	El Castell de Santueri (Amàlia Salas)
El Castell de Santueri	Prospeccions electromagnètiques i la seva aplicació al jaciment dels Closos de Can Gaia (Christoph Rinne)
Restauració Naveta 1 dels Closos de Can Gaia	El Talaiòtic a Felanitx (Bartomeu Salvà)
Drassanes i Mestres d'Aixa a Portocolom.	
Monestir de Sant Salvador	
Església de Sant Miquel	
Talles, Cicles i altres actes	
Tallers: "Construïm una naveta", "El món prehistòric a Mallorca" i "Tir amb fona"	
Sopar de recreació històrica: "Sopar Talaiòtic"	
Estant a la Fira del Pebre Bord	

2011	
Sortides	Conferències
Son Oliver	El Felanitx i la premsa felanitxera (Bartomeu Pou)
La Cova Roja	Els cinemes a Felanitx
Cova d'en Jordi Meravell	Investigació actual del raim autòcton. Selecció clonal de les varietats de raim autòctones de Mallorca: Callet, Mantonegro i Prensall Blanc (Joan Rosselló)
	La pesca i els pescadors de Portocolom (Joan Cànaves i Catalina Estelrich)
	La Mallorca romana. (Toni Puig)
	La Mallorca musulmana (Magdalena Riera)
Talles, Cicles i altres actes	
Tallers: "Cuina dolça per a celiacs"	
I Cicle de Cinema "Amics dels Closos" (Rata-pinyada, Kinkú i la bruixa, Dersu Uzala -El cazador- i Las tortugas también vuelan)	
Libdub "Felanitx m'agrada" (OCB)	
Acte reivindicatiu "Salvem el Castell"	
Recollida de signatures per a un Castell de Santueri Públic	
Sopar de recreació històrica: "Nit Romana"	
Cadena humana "Salvem Portocolom" (Plataforma Quin Port Volem?)	
Estant a la Fira del Pebre Bord	

2012	
Sortides	Conferències
Les fons i els sistemes hidràulics de Binifarda.	Les germanies (Sebastià Manresa)
El Centre Històric de Felanitx II.	La Fil·loxera, impacte en la societat felanitxera (Joan Rosselló)
Cellers de Felanitx (Anima Negra. Celler 4 Kilos. Vi d'Auba i Armero-Adrover)	Evolució en la manera d'elaborar vi (Luis Armero)
Campament dels Soldats (Artà)	Els vàndals a Mallorca (Bartomeu Salvà)
	Els dimonis a Mallorca, passat i present (Amàlia Salas)
Talles, Cicles i altres actes	
Cicle "Vi a Felanitx" (Tast de vins no professionals de Felanitx)	
Planetari de la Fundació "la Caixa"	
Sopar de recreació històrica: "Vespre Vandal"	
Estant a la Fira del Pebre Bord	
Cicle "Vi a Felanitx" (Curs d'elaboració i Tast de vins)	

2013	
Sortides	Conferències
El Convent de Sant Agustí.	Obra i influència de Guillem Sagrera (Ramón Rosselló i Tina Sabater)
Els rellotges de Sol a Felanitx.	Basíliques a les Balears d'època Bizantina (Mateu Riera)
La Mare de Déu de Sant Salvador il·luminada.	
Les pedreres i la Cova d'enterrament de Cala Sa Nau.	
La Llotja i la Seu (Ciutat).	
Cova de Son Morelló (Sencelles).	
Almallutx (Escorca)	
Talles, Cicles i altres actes	
Recollida de signatures per a la proclamació de Guillem Sagrera Fill Predilecte de Felanitx	
Sopar de recreació històrica: "Nit Bizantina"	
I Jornada de recreació prehistòrica als Closos (I Festival de Prehistòria i Arqueologia)	
Estant a la Fira del Pebre Bord	
III Jornades d'Estudis Locals de Felanitx	

2014	
Sortides	Conferències
Antiga presó de Felanitx	El far de Portocolom. (Francisco Javier Pérez)
Voltant del Castell de Santueri. Patrimoni Natural i Històric	Patrimoni Geo-Industrial: Mines de carbó de Firella. (Guillem Mas, Lluís Moragues i Joan Mestre)
Mines de Carbó de Firella	Desastres de la guerra: fugitius andalusins durant la conquesta de Mallorca de Jaume I (Helena Kirschner)
Poblat dels Rossells	
Talles, Cicles i altres actes	
Suport – coordinació del voluntariat a la Intervenció Arqueològica dels Rossells	
Cicle Patrimoni Geo-Industrial	
Taller d'elaboració de licors tradicionals (Herbes)	
Sopar de recreació històrica: "Nit Bizantina"	
II Festival de Prehistòria i Arqueologia	

Figura 2: Actes i accions dels Amics dels Closos (fins al setembre de 2014)

Durant els dies 13 i 14 de desembre del 2013 es realitzaren les ponències i les previsions són que a principis de 2015 es publiquin les seves actes.

En segon lloc hi ha el suport al Projecte Rossells, un projecte engegat des de la Universitat de les Illes amb col·laboració amb la de Kiel i la participació activa d'estudiants de darrer curs o historiadors acabats de graduar. Malgrat que el projecte es troba molt acotat en la neteja i desbrossament de la murada del jaciment d'època talaiòtica – baleàrica dels Rossells i en l'intent de datació d'aquesta, pot ser el preludi d'un projecte molt més ambiciós.

Dues propostes que presenten per l'Associació una destacada importància, però de resultats contraposats, han sigut la reivindicació perquè el Castell de Santueri fos públic amb la intenció d'assegurar la seva conservació i gaudi, i les visites que un grup de turistes han anat realitzant periòdicament al Jaciment dels Closos.

L'any 2010 es decidí iniciar la campanya "Salvem el Castell" davant l'abandó i perill real d'enderrocament de part de la murada. S'organitzà una visita i s'aconseguí, malgrat fos de manera excepcional, l'obertura del Castell per un dia. També s'engegà una campanya de recollida de signatures per l'adquisició del Castell per part del Consell de Mallorca. Pel novembre s'entregà el més d'un milenar de signatures en el Departament de Cultura del Consell Insular. Davant la manca d'actuacions de les Administracions s'organitzà un acte ludico-reivindicatiu, al replà de l'església coincidint per la fira de maig del 2011. Finalment la Presidenta del Consell rebé als representats dels Amics i se li reclamà una actuació decidida i urgent. El Consell de Mallorca inicià l'expedient d'expropiació, just abans de les eleccions municipals i autonòmiques. La propietat davant aquests fets actuà de manera decidida i presentà per sorpresa un projecte d'adequació del Castell, amb la clara intenció d'aturar-lo. El resultat de les eleccions del 2012 provocà un canvi d'escenari polític que comportà l'arxivament definitiu de l'expedient d'expropiació.

A finals de primavera de l'any 2012 els responsables de l'Hotel de Cala Murada es varen posar en contacte amb el president dels Amics per traslladar-li la intenció de realitzar visites programades i dirigides al Jaciment dels Closos. Es tracta d'un grup de vacances (Club 3000) i una mutualitat de treballadors

(BTP) que treballen units per oferir als seus membres la possibilitat de realitzar una sèrie de visites culturals durant les seves vacances. Aquests grups presenten una alta consciència i coresponsabilitat social. Dins dels objectius d'aquests grups, s'inclou l'aposta per un turisme integrat dins del territori que els acull. Per això ofereixen propostes que acostin els seus afiliats a la realitat social i patrimonial del lloc que visiten, a l'hora donen suport a associacions o entitats culturals sense ànim de lucre. Així durant aquests tres anys, durant la temporada d'estiu, grups de turistes han realitzat de manera periòdica una visita guiada al Jaciment dels Closos. A canvi d'aquestes visites guiades i les pertinents explicacions sobre el jaciment i la prehistòria de Mallorca, cada turista fa una donació a l'hora de contractar l'excursió i al final de temporada, les entitats citades aporten, dels seus propis recursos, la mateixa quantitat de doblers. Els doblers, han de tenir una finalitat concreta i aquesta es troba consensuada entre els grups francesos i els Amics dels Closos. El primer any es destinaren a potenciar els treballs que han de donar lloc a la publicació de la Monografia sobre la Naveta 1 dels Closos, el segon any va ser per la celebració de les Jornades d'Estudis Locals i enguany per a la inclusió del francès en els panells explicatius del Jaciment.

Un altre aspecte destacat de les accions que porta a terme els Amics dels Closos és l'edició d'una Beca de Treball i Formació "Amics dels Closos". Des del 2009, coincidint amb la campanya arqueològica, es concedeix aquesta beca destinada, normalment, a estudiants d'història que han demostrat el seu interès per l'arqueologia i pels Closos de Can Gaià o a graduats que presenten un projecte que porti un nou valor o nous aspectes que serveixin per un millor coneixement del jaciment. Els directors de les excavacions i del Projecte Closos sempre han focalitzat la importància del capital humà durant la campanya, així la Beca té la intenció d'ajudar a consolidar el grup d'excavació o a aportar nous valors o nous aspectes en la posada en valor del jaciment. En concret, té com a objectius:

- a) Oferir el marc adequat per potenciar la formació a nivell tècnic i científic del becari o becària.
- b) La formació de persones en arqueologia o prehistòria de les Balears perquè puguin desenvolupar treballs o recerca sobre el jaciment dels Closos de Can Gaià.

c) Que aquesta formació o desenvolupament tècnic i científic repercuteixi en la millora del coneixement, difusió, protecció o posada en valor de jaciment dels Closos de Can Gaià.

Durant les tres primeres edicions d'aquesta beca l'aportació econòmica era al 50% entre la Universitat – Equip Closos i els Amics dels Closos, en les dues darreres edicions l'aportació recau exclusivament en aquesta Associació. Al 2013, a causa de l'aturada de les campanyes d'excavació, deixava de tenir sentit la part de potenciar el capital humà durant la campanya, així que es va optar per donar-li una vessant més científica sobre determinats aspectes del material extret, reconduint la beca cap al desenvolupament d'un projecte d'estudi o treball en persones ja graduades. En el 2014 s'ha endarrerit la seva edició, esperant que a principis de tardor es pugui oferir. Així els guanyadors d'aquesta beca són:

- 2009: Lua Valenzuela i Suau
- 2010: Almudena Briones Campos
- 2011: Patricia Carlsson
- 2012: Raquel Barceló Expósito
- 2013: Almudena Briones Campos (amb el projecte de “Estudi paleocarpològic de l'Àrea 1 dels Closos de can Gaià”)

FINANÇAMENT I COST DE LES ACTIVITATS

Per finançar totes aquestes activitats, inclosa la Beca, els Amics dels Closos ho fan a partir de recursos propis. La principal font d'ingressos és la quota anual als socis, encara que també hi ha els guanys de la venda de camisetes. A hores d'ara no s'ha sol·licitat cap ajut o subvenció a l'administració o a cap altra entitat. De tota manera, s'haurà d'estudiar la possibilitat de acudir a les ajudes que el Consell de Mallorca ofereixen per a intervencions arqueològiques, si el Projecte Els Rosells continua i no aconseguix aquestes ajudes per ell mateix.

També s'ha de tenir en compte l'aportació abans citada dels grups de vacances és finalista, és a dir, a un projecte determinat i l'aportació cobreix les despeses generades. La diferència, si existeix, és mínima i no representa un guany econòmic destacable, però sí que permet a l'Associació realitzar accions que possiblement no es poguessin assolir sense aquesta col·laboració.

Per norma general totes les activitats són gratuïtes i obertes a tothom, tant sols determinats per a determinats tallers, si aquests requereixen l'adquisició de material o fungibles (taller de licors tradicionals, cuina dolça per celíacs o de tast de vi, per citar-ne alguns exemples) cal una inscripció prèvia i fer una aportació per cobrir les despeses. Com és de suposar, el sopar de recreació històrica, també és de pagament i amb inscripció prèvia.

PRESENCIA A LA XARXA I LA PREMSA LOCAL

Des d'un principi els Amics dels Closos ha sigut molt conscient de la força dels mitjans de comunicació i de la Xarxa com a formadors i catalitzadors de l'opinió pública. El Setmanari “Felanitx” sempre ha tengut un espai per a la difusió dels comunicats o propostes, també és important la presència en la premsa diària de Ciutat (Briones A, 2012) com en la ràdio o televisió, d'una manera molt especial en la desapareguda Ona Mallorca i Televisió de Mallorca. Així mateix, la Xarxa també ha tingut un paper destacat, pràcticament al mateix temps, al gener de 2009 s'obrien el web (www.amicsclosos.cat) i un blog (blogspot.amicsclosos.com) com a eines de difusió i de comunicació entre l'Associació i els socis o simpatitzants.

Uns mesos més tard, al març, s'obrí una pàgina al Facebook (www.facebook.com/pages/Amics-dels-Closos-de-Can-Gaià), tant per a la difusió de notícies i convocatòries com per a una comunicació més àgil. Darrerament, al març de 2014 també s'ha obert un compte a twitter (@AmicsdelsClosos)

El setmanari Felanitx ha estat utilitzat com a una de les principals plataformes per anunciar les activitats de l'associació, així com expressar les seves denúncies, tocs d'alerta, mostres de suport o agraïments. La implantació social que presenta aquest setmanari i la facilitat en què s'hi pot col·laborar el fa un mitjà essencial per a tot tipus de públic, soci o no, acostumat al paper. El fet de tenir una periodicitat setmanal (edició de divendres) i que els escrits hagin d'estar entregats a principis de setmana no el fa àgil, però a l'hora presenta evidents punts forts. Pel que fa a la comunicació digital, el web fa una funció més d'informació general, amb la presència d'un calendari d'activitats o la publicació de les actes de les

assemblees generals, així com a un espai per a la difusió del coneixement, amb un espai dedicat al Jaciment dels Closos de Can Gaià o en un exhaustiu recull d'articles sobre els Closos, el patrimoni històric o arqueològic del municipi de Felanitx o de les Cultures del Bronze i del Ferro a Mallorca (o les Illes). En el Blog, Facebook o Twitter es realitza una tasca d'informació sobre les activitats, notícies aspectes d'interès. L'activitat al Blog és relativament constant amb unes 34 entrades a l'any.

FUTUR

El principal repte de futur és seguir donant compliment als objectius que es varen marcar en l'establiment de l'Associació, és a dir, continuar la tasca divulgativa i de protecció del Patrimoni, amb un especial suport, patrocini i posada en valor el Jaciment dels Closos, així com el seu estudi. En aquest sentit cal donar un nou impuls amb les entitats que es col·labora (Fundació Mn. Cosme Bauçà, GEOIlles o DO Pla i Llevant) i cercar-ne d'altres per poder explorar noves vies o projectes, així com consolidar la relació que es té amb Club 3000 i BTP – vacances en la integració de turisme i patrimoni. També s'ha de tenir en compte el suport i la implicació de l'Associació amb el projecte dels Rossells, que els seus primers resultats s'han presentat en les presents Jornades d'Arqueologia, és una oportunitat d'acompanyar i intentar consolidar, des del primer moment, el seu grup de recerca, així com impulsar l'estudi, coneixement i difusió d'aquest jaciment.

En referència a la Beca "Amics dels Closos" cal, en primer lloc realitzar les gestions oportunes perquè es realitzi la convocatòria d'enguany i de cara a les properes convocatòries intentar ampliar la seva dotació econòmica. Un altre aspecte a contemplar seria la possibilitat de separar o diversificar els possibles destinataris, amb la oferta més àmplia beques, una destinada a estudiants i l'altre destinada a graduats, a més de fer més evident que no es troba destinada, tant sols a estudiants o graduats d'història, sinó que qualsevol disciplina que es pugui associar o tenir elements que puguin contribuir en la millora del coneixement o difusió del jaciment.

L'experiència en l'organització i l'impuls de la tercera edició de les Jornades d'Estudis Locals de Felanitx, ha estat molt positiva i enriquidora, malgrat hi hagi aspectes a millo-

rar. Els Amics dels Closos tenen la intenció de què en el 2016 es tornin a realitzar, així com de garantir la seva continuïtat de forma periòdica.

BIBLIOGRAFIA

BRIONES CAMPOS, A. 2012: "Els Closos de Can Gaià: Un jaciment prehistòric vist per la premsa actual". *IV Jornades d'Arqueologia de les Illes Balears* (2010), 269-276.

FORNÉS BISQUERRA, J; SALVÀ SIMONET, B; CALVO TRIAS M. "10 Anys d'excavacions als Closos de Can Gaià". *Aj. de Felanitx* (2005), 46pp.

RIERA RULLÁN, M; MARTÍN I MENÉNDEZ, A. "Portocolom en temps de l'Antiguitat clàssica" en *Arqueologia i història a Portocolom*, ed Documenta Balear – Ports IB (2007) 198p.

RIERA RULLÁN, M; MARTÍN I MENÉNDEZ, A. "El port de Portocolom (Illa de Mallorca) durant l'antiguitat tardana". *Mayurqa* (2009-2010), 33: 175-191.

SALVÀ SIMONET, B. "La mar i la prehistòria Balear. Una nova prespectiva: El material arqueològic de Sa Bassa Nova de Portocolom" en *Arqueologia i història a Portocolom*, ed Documenta Balear – Ports IB (2007) 198p

VALENZUELA SUAU, L; VIVES FERRER, G; DAVIU SERVERA, X i PLANAS NOVELLA, N. 2009-2010. "Projecte Closos: el vessant didàctic". *Mayurqa* (2009-2010), 33: 283-292.

"Expertos alertan de que el dragado de Portocolom puede destruir un yacimineto submarino" (16 de gener de 2005). *Ultima Hora*, p.40.